

Futaki Hadik András emlékezete huszárserege 1757. évi berlini diadalának és a magyar lovas életmód ősi gyökereinek tükrében

I. Futaki Hadik András a magyar huszárság legnagyobb hadvezére

A Dél-Bácskában lévő Futakon temették el 1790-ben a magyar huszárság legnagyobb hadvezérét, gróf futaki Hadik András tábornagyot, aki itt, Futak környékén volt magyar földbirtokos. 1776. január 26-tól 1785. május 10-ig Bács vármegye főispánjaként tevékenykedett.

Európa hadtörténetében 260 esztendő óta örök érték az a történelmi magyar huszárvágás, melyet Hadik András altábornagy kis létszámú huszárserege 1757. október 16-án valósított meg Berlin eredményes bekerítésével és megsarcolásával. Minderre egy hatalmas porosz sereg háta mögött került sor. Igazi magyar huszárcsíny volt ez a javából!

Magyar lovas hagyományaink körében az idén két olyan rendkívül jelentős érték született, mely a magyar művelődéstörténet egyetemes voltát jeleníti meg mindannyiunk számára.

Elsőként azt fontos rögzítenem, hogy lovas-nemzet-gyökereink jegyében kimagasló értéket képvisel, hogy 2017 júniusában a „magyar huszár is bekerült a hungarikumok gyűjteményébe a Hungarikum Bizottság legutóbbi döntése értelmében”, hiszen „a magyar huszár a világon mindenhol ismert, egyedülálló fegyvernem, amely a hagyományörzés, a nemzeti büszkeség és a magyar életérzés elválaszthatatlan részét képezi”. (1)

E szellemi színtér méltó párjaként az idén egy hatalmas méretű huszárszobor is készült, melynek egy-egy építési mozzanatát mindenki meg-

csodálhatta, aki az utóbbi hónapokban elhaladt Pákozd mellett. A „Célegyenesben a Miskahuszár-projekt” című híradás a következőket emelte ki Rohonczi István magyar festő- és szobrászművész „Miskahuszár” címet viselő alkotása kapcsán: „Tízéves álom válik valóra szeptember 29-én a Katonai Emlékpark Pákozd (KEMPP) területén – ünnepélyes keretek között akkor avatják ugyanis fel a 12,5 méter magas, közel 100 tonnás Miskahuszár-szobrot.” A „világ legnagyobb huszárszobraként a Guinness-rekordok könyvébe is bekerült”. A „huszártest homogén, sötét-szürke árnyalatot kap, és maga a nemzeti színű lobogó is fémes hatást fog kelteni, köszönhetően a vörösréz-ón-rézoxid színekombinációnak”, valamint a „pitykék, a sújtások és a csákón lévő címer mind aranyozva lesznek”. 2017. „szeptember 29-én, a pákozdi csata emléknapján, egyben a szárazföldi haderőnem napján” kerül felavatásra ezen alkotás. (2)

A magyar huszár évszázadokon át a magyar énkép legkiemelkedőbb és leglélekemelőbb megtestesítője volt. És ma is az! Ünnepeink fényét emeli napjainkban is, amikor a huszárok a lovaik hátán megjelennek, és méltóságteljes mi voltukban őrzik lovas hagyományunk ezen igen látványos és méltó szeletét.

A magyar műveltségi kör alapvető ősképe a lovas katona: ez a magyarság évezredekken átívelő lovasvilágának rendkívül jelentős öröksége. Ez a magyar ősképe a kiváló haderőt biztosító és nagy szabadságban élő lovasíjász műveltségű pásztorvilágunkban alapozódott meg: a Hunyadiak korában ez a műveltségi kör adta a hátterét

a magyar huszárság kialakulásának – a csatateri vitézsége, hadviselési eredményessége és becsületkódexe magas elismertségre tett szert Európa XVI–XVIII. századi hadtörténetében.

A magyar huszár a tiszteletet kiváltó megjelenésével és csatateri vitézsége révén valójában a világörökség része is: elég csak arra utalni, hogy napjainkban is elemzik a világ minden magas szintű katonai képzést folytató intézményében azokat a csatákat, amelyekben a huszárság lovasteljesítménye és vitézi bátorsága révén sikerült diadalt aratni.

A magyar huszár jelentősége tekintetében indokolt kiemelten hangsúlyoznom, hogy a történelem a megismerés, az átélés és a megemlékezés művészet, mely nemzedékeken és korszakokon átívelő létében sorsközösségi üzenetté válik a jövő nemzedékek számára. A magyar huszár ilyen örök üzenet! A huszár a függetlenség, a szabadság és a csatateri vitézség világszerte legméltóbb és legközismertebb képviselője.

A magyar huszárság 1757-ben végrehajtott kimagasló diadala megmutatta a világnak a magyar lovas nemzet hadászati erejét!

Hadik András altábornagy *„ezen tselekedetét egész Európa tsudálta”*: ezt a megállapítást gróf Gvadányi József rögzítette az 1790-ben kiadott művében. (3)

Hadik András hadvezéri sikeréről számos mű megemlékezik. *„1757. október 16. Hadik András altábornagy [...] a porosz sereg háta mögött Berlin alá vonul, a várost megsarcolja, és katonáival épségben visszatér a főszereghez.”* (4) *„Október 16. A Hadik András altábornagy vezette osztrák sereg elfoglalja és megsarcolja Berlint.”* (5)

Az évezredek átívelő magyar lovasjász életmódban gyökeredző magyar huszárminőség rendkívüli voltát indokolt tisztelnünk Hadik András és huszárai dicsőséges hadmozdulatában!

„Mária Terézia háborúinak nálunk legismertebb vagy talán legtöbbet emlegetett jelenete, Hadik András berlini vállalkozása.” Ezen *„okosan megtervezett és vakmerően végrehajtott vállalkozásnak valódi értékét”* mind a mai napig érdemes folyamatosan közkinccsé tenni. (6)

Berlin villámgyors bekerítése és a védősereg feletti győzelem után gyorsan és határozottan kellett cselekedni, hiszen Hadik András igen kis létszámú sereggel hajtotta végre a hadművele-

tet! A Hadik-hadosztály teljes létszáma 5270 fő volt, a huszárság három ezredből állt. A Hadik-huszárezred parancsnoka Komáromy József, a jászkun huszárezredé báró Orczy Lőrinc ezredes, a Baranyay-huszárezredé pedig Újházy Ferenc ezredes volt. A berlini hadjárat sikeres befejezésében Újházy Ferenc ezredes kimagasló szerepet vállalt, és huszáraival remek elterelő hadműveletet hajtott végre, melynek keretében a csatateren is bizonyították vitézségüket, hősiességüket! Újházy Ferenc és háromszáz huszára elévülhetetlen érdemeket szerzett e remekül kitervelt berlini hadisiker során. Újházy ezrednek huszárai nyugatról közelítették meg Berlint (amelyet kétezerrel több katona védett, mint amennyien a várost bekerítő magyar huszárok voltak). A meglepett és megijedt Berlin hatalmas hadisarcot fizetett a város megvédéséért, ezért a sikeres huszárhadművelet után (a katonai eredményeiről közismert) Nagy Frigyes porosz király hatalmas serege bekerítő hadműveletet vezetett Hadik András altábornagy csapata ellen. Ennek megakadályozása céljából a legveszélyeztetettebb helyzetekben rendkívüli bátorsággal harcolt Újházy a huszárezredével: jól mutatja ezt a vitézi helytállást, hogy számos huszárvitéze veszítette életét e hősies küzdelmekben a jelentős túlerőben lévő ellenséggel szemben. Ez a hősies vitézi helytállás sikerrel biztosította a korszak legnagyobb magyar hadvezére, Hadik András altábornagy visszavonulását. Érdekességként utalok arra is, hogy Újházy egyik századparancsnoka volt gróf Gvadányi József huszárkapitány, a későbbi híres író. Itt indokolt utalnom az Újházy család rokoni kapcsolataira is a magyar huszárságban betöltött szerepük jegyében. Újházy Ferenc szülei ifjabb Újházy János (1683–?) és Spillenberg Zsuzsanna (1689–1770) voltak. E házaspár szépunokája, Újházy Antónia (1824–1847) lett az 1848–49-es szabadságharcunk hőse, Desseffy Arisztid első felesége.

A magyar huszár a lovagias viselkedés jelképe is! A magyar huszárbecsületre példa Hadik András a villámhadjárat során kiadott parancsa: *„Hadseregünk, mint erkölcsös fegyelemben élő testület jó hírnevének érdekében tartózkodni kell minden erőszakos kíméletlen cselekedettől. Az Isten házának meggyalázása, papi személyek becsmérlése, más felekezetek szidalmazása,*

védtelességgel, asszonyokkal, aggastyánokkal való erőszakoskodás, fegyvertelen polgárok ellen fegyveres kézzel való kegyetlenkedés, fosztogatás, a lakosok élelmiszerkészleteinek rongálása, házak, falvak, felgyújtása, szigorú büntetés terhe alatt tilos. [...] Senkinek sem szabad pénzt zsarolni, vagy rabolni.” (7)

Az évezredekben átívelő magyar lovasíjász ősiségben gyökeredző huszárságunk egyetemes értéket jelentett a nagyvilág hadszínterein is: harckészsége és eredményessége révén páratlan tekintélyt vívott ki még az ellenség szemében is. Trianon utáni korszakunk egyik jeles írója, Sacelláry Pál ezt rögzítette a magyar huszárság történelmi szerepéről: „A magyar legénységet – itt elsősorban a huszárokat – elvitathatatlanul a világ legelső katonáinak tartja.” (8) A fenti megállítást kapcsán azt is érdemes rögzíteni, hogy Sacelláry Pál (1896–1934) a Mackensen 10. huszárezred tartalékos főhadnagya volt, és számos kitüntetéssel rendelkezett (pl. Károly-csapatkereszt, Signum Laudis bronz vitézségi érem és több külföldi hadiérem). A magyar huszárság minőség egyetemes hadtörténelmi jelentősége kapcsán a XXI. század elején Nagy Kálmán ezt rögzítette: „A huszár ma már valóban a mesék, mondák, legendák hőse, de meg is érdemelte az elismerő, dicsőítő jelzőket. Volt idő, amikor kardja hegyével ő írta a történelem legszebb lapjait hazai földön és messze idegenben, Európa- és Amerikaszerte.” (9)

A magyar huszárság 1757. évi berlini dicsősége eredményeként Hadik Andrászt igen nagy tisztelet övezte, mint „vállalkozó szellemű, vakmerő, de amellet megfontolt és előrelátó huszártábornokot, a gyors elhatározást, fegyelmezett vezérést kívánó portyázások kipróbált nagymesterét”, hiszen e magyar hadvezér „minden haditervét a régi magyaros harcmodor szellemében, huszáros lendülettel hajtotta végre”. (10)

II. Huszárhagyományaink ősisége és egyetemes jelentősége

2017 nyarától a magyar huszár bekerült a Hungarikumok Gyűjteményébe a Hungarikum Bizottság döntése alapján; és ennek okán arra is fontos gondolnunk, hogy a nagy szabadságban élő magyar pásztortársadalom, a magyar csi-

kósvilág és az ősi magyar lovasíjász harcmodor volt a magyar huszárság évszázadokon átívelő hadászati eredményességének az igazi gyökere.

A magyar huszárság vitézségi hagyománya, életmódbeli és világmépi gyökerei a „Hadak útján” (azaz a Tejúton) fehér lován vágató Csaba királyfi szakrális ősképre nyúlnak vissza, azaz Szkítia (Szküthia) lovasíjász értékvilágára, amely a legalapvetőbb történelmi emléke magyar nemzetadatunknak.

A XIV. századi Képes Krónika szerint Csaba királyfi a hun testvérháború után először görög nagyatyja országában élt 15 ezer hívével 13 éven át; majd pedig innen ment hun népével Szkítiába a nagyapjához, Bendegúzhhoz.

Itt indokolt rögzítenem, hogy a Fekete-tenger partvidékén élő pondoszi görögök őshagyománya szerint Szküthész volt az a lovas vitéz, aki egyedülként volt képes megfeszíteni Héraklész rettentően erős íját: ez azért rendkívül fontos őstörténelmi alapkép, mert a megítélésem szerint a Szküthész névben az íjfeszítő fogalmi kép jelenik meg, melyet a görög a szkíta szóval fejez ki már évezredek óta.

A görög „szkíta” műveltségi szó a nyílveszőnek az íjon való kihúzó mozdulatát jelenti meg: ekként az „íjfeszítő” lovas vitézt jelenti, tehát a magas műveltséget képviselő lovasíjász ősképre utal. A görög hagyományban a lovával egybeolvadó szkíta, azaz a lovasíjász a legyőzhetetlenség jelképe volt!

A magyar huszárság gyökerei tekintetében alapvetően fontosak a fentiek, hiszen a magyar műveltségi kör kizárólagos ősképe Szkítia lovasíjász pásztorvilága: ez a magyarság mindig megvallott, a Kr. utáni II. évezredben is mindvégig képviselt és a mostani évezredünkben is folyamatosan kifejezett eredettudatunk rendkívül jelentős öröksége.

A magyar ősképe az a lovasíjász műveltségű és nagyállattartó pásztorvilág, ahol az erkölcsi rend teljessége adta szabadságeszmény világteremtő erőt jelentett, és melynek szakrális tartalma a beszélt nyelv, a táncnyelv, a zenei nyelv és a magyar népművészeti örökség világában napjainkban is életet adó erőt testesít meg.

Fontos kiemelten hangsúlyoznom, hogy nem létezett olyan nép, mely a saját nyelvén önmagát szkítának nevezte volna: amikor a magyarság kö-

zékori művelt tudósai a valóságos történelmi gyökerű emlékezetműveltség jegyében önnön népüket szkítának hívták, és a magyarság származási területét Szkítiának nevezték, akkor e görög műveltségi szót azért használták, hogy más európai népek művelt tudósai számára is nyilvánvaló legyen a magyar származástudat ősi valósága (mert egészen a XIX. századig az európai műveltség legjelentősebb képviselői a görög és a latin nyelvtudás keretei között értelmezték a múltat). A görög szkíta szó valójában egy műveltségi fogalom, melyet a görögök használtak egy meghatározott életmódot képviselő népesség megjelölésére. Ez azt is jelenti, hogy aki nem göröggént a szkíta fogalmat használta, az valójában művelt ember volt: a magyar műveltségi körben a szkíta fogalom azért honosodott meg, mert a magyarság a diplomáciai és műveltségi kapcsolatrendszerében e görög szót használta magyar őseinek lovasíjász életmódjára utalva. Európa történelmében egy olyan nemzet van, melynek történelmében a legmagasabb szintű íjásztudás és különösen a lovasíjász műveltség évezredek óta jelen volt: a középkori nyugati népek „*A magyarok nyilaitól ments meg Uram minket!*” szólása ennek máig ható emléke! Az íjászat mellett hangsúlyozni indokolt azt is, hogy a vaskardot is hordozó lovasíjász pásztorvilág volt a középkori magyar hadi minőség lényegi eleme! A magyar lovasíjász életmód fontos sajátossága volt a kiváló kovácstudást mutató hosszú vaskard, amely lehetővé tette a lovasroham keretében a lóhátról való kardvágás kialakulását: az európai műveltségi körben ennek a lovasminőségnek örök időkre a magyar huszár lett a legfőbb jelképe!

Két életmód határozta meg a régi Magyarországot. Az egyik a magyar parasztság csodálatos világa, melynek napjainkig hat számos értéke (pl. népművészet, népzene, néptánc). A másik az ősi magyar lovasíjász műveltségből fakadó lovas nemzet létünk: a magyar lovas pásztorok, azaz a „*pusztai lovagok*”, csikósok és gulyások világában gyökeredzett ez a magyar műveltségi örökségünk.

A szabad életmódú, nagyállattartó és lovasíjász műveltségű magyar csikósvilág adta Magyarország középkori haderejét: a magyar lovasság, huszárság katonai minőségének alapvető feltétele volt a kiváló méneseket biztosító ősi tudással bíró pászortársadalom.

Évezredes lovasműveltségi gyökereinkből teremődött meg a magyar huszárok különleges, egyetemes értéként megjelenő, világszerte ismert hadtörténelmi szerepe!

A fenti művelődéstörténelmi alapvetések jegyében, a magyar lovas nemzet értékeinek felmutatása, a magyar huszárhagyományok őrzése érdekében hozta létre édesapám, Diószegi György (1936–2005) a Történelmi Lovastúra Egyesületet mintegy két évtizeddel ezelőtt. Az egyesület az ősi magyar lovasminőség előtti történelmi tiszteletadás érdekében valósított meg nemzetközi jelentőséggel bíró lovastúrákat: kiemelt jelentőségű volt e körben a millecentenárium tiszteletére 1995-ben megtett történelmi lovastúra (ennek útvonala 4600 km volt). Az alábbi híradások jól érzékeltetik e teljesítmény értékét!

Testvérem, Diószegi Edina Csilla 1995-ben 19 esztendő „*fiatal lányként részt vett a megismételt, kalandos honfoglaláson*” Baskíria fővárosától, „*Ufától Budapestig tartó, Őseink Útján elnevezésű lovastúráján*”. Fontos rögzíteni, hogy a „*tizenhárom bátor legényből és lányból álló magyar küldöttség – természetesen csapattagnak számított a huszonegy, nem kevésbé bátor ló is – igen kalandos, különleges és nem veszélytelen vállalkozása tisztelgés volt az ősök előtt*”. (1) Itt utalok arra, hogy az ókori lovasíjász műveltségi tér, azaz a Fekete-tenger partvidékétől (többek között) a mai baskír térségekig (az ősi *Magna Hungaria* területéig) is terjedő szkíta ősvilágban született meg a magyar nemzet.

Az *Őseink útján* elnevezésű, „*a honfoglalásra emlékező túra lovasai*” kapcsán kiemelendő, hogy 1995. május 31-én „*Ufában tizennyolc lovas szállt nyeregbe*”, és a „*Baskír Össz-szövetségi Világtalálkozón rokonként búcsúztatták lovasainkat*”. „*A honfoglaló túra ötlete néhány évvel ezelőtt vetődött fel több vállalkozó kedvű lovasban. A megvalósulásához nagymértékben járult hozzá Diószegi György főiskolai tanár a Magyar Televízióhoz benyújtott díjnyertes pályázata, amelylyel lehetőséget kaptak a honfoglalás egyik lehetséges útvonalán egy megemlékező lovastúra megtételére és filmsorozat készítésére.*” (2)

Édesapám, Diószegi György a programok igazgatójaként, a jogvédelem képviselőjeként dolgozott a millecentenárium tiszteletére összeállított lovastúra és filmsorozat tervének, az *Őseink*

útjánnak, a hazai helyszíneknek, az európai hadjáratok útvonalainak az összeállítása és megvalósítása során: ebben a magas szintű szellemi tevékenységben dr. Fodor István, dr. Legeza László, Jankó Olga mellett részt vettem jómagam is (művelődéskutatói és családtörténeti kutatásaim révén).

A magyar lovasíjász pásztorvilág VI–IX. században Baskíriától egészen a Fekete-tengerig igen jelentős katonai erőt testesített meg: emlékét számos magyar név őrzi e térségekben. A magyar őstörténet szempontjából Baskíria területe igen fontos kutatási terület: Jankó János (1868–1902) *A magyarok uráli őshazája* című művében azt is rögzítette, hogy a baskír földön számos magyar nevezetű hely- és folyónév található, és ezek között a Tuba név is megtalálható. (Mindig örömet érzek annak okán, hogy édesapám anyai ági ősei a keresztúri Tuba család tagjai voltak.)

Az arab utazók (Ibn Ruszta, Gardézi, Al-Bekri, Dzsajhani) krónikái szerint a IX. századi magyarok két folyó vidékén éltek: az egyik folyó az Ak-Tuba (azaz Fehér-Tuba) nevet viselte (ez tulajdonképpen az Alsó-Volga 400 km hosszú mellékága). (3) A „*fehér*” jelző kapcsán megjegyzem, hogy a színnel való értékminősítés a Fekete-tengertől északra és keletre lévő lovasíjász pászortársadalmak általános jellemzője volt!

A honfoglalás korában Tuba folyó és népnév is létezett (igen gyakori az összefüggés a népnevek és a helynevek együttes jelentkezése között). (4) A fentiek azért lényeges adalékok, mert a magyar nyelvtudomány képviselői közül többen is írtak a Tuba/Thuba név ősmagyar eredetéről. (5) Magyar települések is viselték a Tuba nevet. A középkorban Thuba nevű helység létezett Záránd (ma Arad) vármegye északi részén, a Fejér-Körös mentén.

Tuba nevezetű település (Gönyű város környékén) említődik II. András magyar királynak a pannonhalmi Szent Márton-apátság részére 1224-ben kelt adománylevelében. (6)

A felsorolt történeti adalékok felvázolásakor és az összefüggések szélesebb köreinek bemutatásakor 1994 nyarán édesapám rendkívül érdekesnek és különlegesnek minősítette az őstörténeti kutatói munkámat az akkoriban alakuló, a lovastúra érdekében folytatott magyar–baskír kapcsolatok tekintetében is.

Az 1995. évi nagy történelmi lovastúra hazautjáról szóló alábbi híradás a következőket emelte ki: a „*tizenhárom lovas sportember – Csobolyó Miklós, Marsall Norbert, Sófalvi László, Sott János, Diószegi Edina, Erszény József, Juhász Béla, Tarcza Orsolya, Ferencz György, Baka Virág, Borbély Sándor, Murai Bösze Antal, Szamonek István – 3650 kilométert hagyva maga mögött vasárnap délután elérte a Vereckei-hágót*”. „*A július 30-án balesetet szenvedett Gál Zoltán itthon lábadozik, de az Őseink Útján Alapítvány kurátorai remélik, hogy október 14-én a Hősök terére tervezett nagyszabású fogadóünnepségen már csatlakozhat lovastársaihoz.*” (7) Fontos kiemelten hangsúlyoznom e lovastúrát teljesítő lovasok rendkívüli teljesítményét!

Testvérem, Diószegi Edina Csilla mindkét fenti túra lovasaként kiemelkedő teljesítményt nyújtott a magyar csapat tagjaként: a művelődéstörténeti értékteremtés újabb szakaszát jelentette az, hogy a *Csitri naplója. A megismételt honfoglalás 1995* címet viselő könyvében leírta az élményeket. A napló kapcsán az alábbi híradás jelent meg lovasteljesítményük értékvilágáról: „*Elsőként járta végig lóháton őseink vándorlásának útvonalát egy maroknyi csapat, tizenegy férfi és három nő. Eseményekben gazdag, kemény feladatokkal terhelt, sokszor izgalmas kalandokkal, életre szóló élményekkel színesített napokat éltek át. A Baskírok Világtalálkozójának lovas díszvendégei voltak, a doni kozákok maguk közé fogadták a csapat tagjait, lerótták tiszteletük egy világháborús magyar tömegsírnál. Vereckénél mélyen meghatva énekelték a himnuszt. »Csitri naplója« a felkészülést, az úti élményeket, örömeiket, rövid ideig tartó elkeseredettséget, a lovak mélységes szeretetét és tiszteletét foglalja össze.*” (8)

A magyar huszár évszázadok óta a vitézség és a méltó megjelenés jelképe nemzetközi szinten is: jó példa erre a következő, 1999. évi híradás! A 1999-es Frankfurti Nemzetközi Könyvkiállítás magyar eseményei kapcsán a Nagyváradon megjelenő Bihari Naplóban Török Miklós (1946–2013) magyar novellista, publicista (többek között) ezt rögzítette: „*Érdekes epizód volt a Diószegi György által vezetett Történelmi Lovastúra Egyesület jelentkezése: bár volt meghívásuk és három könyvüket el is fogadta kiállításra a Kht (három éve végiglovagolták az*

Uráltól Budapestig a honfoglalási útvonalat, ami 4600 km, és erről szól a Csitri naplója). [...] *Ter-
vük az volt, hogy amolyan magyaros színfoltként
huszár, Bocskai, illetve honfoglaló ruhában sze-
repelnek a különböző rendezvények, protokollok
alkalmával.*” A „megnyitó estéjén a német fotori-
porterek valóságos pergőtűz alá vették a huszá-
rokat” Frankfurtban. (9)

Édesapám a Történelmi Lovastúra Egye-
sület elnökeként végzett szervezői és közlé-
ti teljesítménye révén lett a Magyar Huszár- és
Lovashagyományörző Társaság tagja. Halá-
la után, 2006. március 11-én a Magyar Lovas
Szövetség, 2006. május 27-én pedig a Magyar
Huszár- és Lovashagyományörző Társaság is
megemlékezett a személyéről. A Történelmi
Lovastúra Egyesület megteremtésével édesapám
olyan történelmi hagyományörző lovasminőség
felmutatásában gondolkodott, melynek révén
széles körben mód nyílik az évezredekken átíve-
lő magyar lovasvilág történelmi jelentőségének
magyar ünnepeinken és a nemzetközi szinten
való megjelenítésére is az élményszerűség és
ismeretterjesztés céljából.

A „pusztai lovagok” által képviselt ősi magyar
lovasíjász műveltségben gyökerező dicsőséges

magyar huszárvilág vitézségi becsületkódexe év-
századokon át felmutatta a lovagiasság erényét
a csatatereken is. Futaki Hadik András magyar
hadvezéri minősége ebben is megmutatkozott! „A
híres berlini vállalkozása hadművészeti erényeit
dicséri: a közel- és távfelderítés megszervezése,
az élelemről és a takarmányról való gondoskodás,
a terep tökéletes ismerete, az előrenyomulási és
visszavonulási utak biztosítása. Hitte, hogy a siker
titka az előkészületek alaposságán és a támadás-
indítás megfelelő idején múlik. Hadik fegyverténye
bebizonyította, hogy egy kis csapat is – megfelelő,
alapos előkészítéssel, merész vezetéssel – nagy
zavart okozhat az ellenség hátországában. [...] A
tisztes katona arc képe bontakozik ki előt-
tünk abban is, hogy a hadi jogot és szokásokat
mindig messzemenően betartotta, csak a szoká-
sos hadisarcot vetette ki, rablást nem engedett
katonáinak még az átvonulási területeken sem. A
hadiszákmányból pedig sosem tartott meg magá-
nak egy garast sem.” (10)

A magyar lovasvilág őstörténeti jelentősége, a
magyar huszárság az egyetemes művelődéstör-
ténét kimagasló lovasértékét jeleníti meg minden
kor embere számára. Olyan örökség ez, amely
méltán került a hungarikumok körébe!

**Források: I. Futaki Hadik András a ma-
gyar huszárság legnagyobb hadvezére.** (1) Hungarikum lett a huszár és a karikás ostor | Lo-
vasok.hu. www.lovasok.hu › Magyar lovaskultúra
› Huszárok – letöltve 2017. szeptember 2.; (2)
Kálmánfi Gábor: Célegyenesben a Miskahu-
szár-projekt. honvedelem.hu. Budapest: HM Zrí-
nyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató
Kft. (2017. júl. 31.) (Hozzáférés: 2017. aug. 22.;
Rohonczi István – Wikipédia. https://hu.wikipedia.
org/wiki/Rohonczi_István- letöltve 2017. szept-
ember 2.); (3) „A mostan folyó török háborúra
télőző gondolatok, melyeket Gróf G. J. Magyar
Lovas Generális Ó Nagysága írt 1789. eszten-
dőben. Pozsonban és Komáromban.” 1790. 159.
o.; (4) Magyarország történeti kronológiája. II.
kötet. 1526–1848. Főszerkesztő Benda Kálmán.
Bp., 1982. 577. o.; (5) A magyarok krónikája. Ösz-
szeállította, szerkesztette és az összefoglaló ta-
nulmányokat írta Glatz Ferenc. Bp., 1995. 318.
o.; (6) Markó Árpád: Hadik András altábornagy
berlini vállalkozása (1757. okt. 10–23.). In: *Had-*

történelmi Közlemények. 1941. 38. o.; (7) Markó
Árpád. 45–46. o.; (8) Sacelláry Pál: Pest-budai
mozaik. Bp., 1933. 71. o.; (9) Nagy Kálmán: A
magyar huszár születése, dicső harcai és tör-
ténelmi jelentősége. In: *Ungarisch Historischer
Verein Zürich. A magyar huszárság története. A
lovasműveltség sajátosságai.* Budapest – Zürich,
2004. 31. o.; (10) Markó Árpád. 42., 90–91. o.

**II. Huszárhagyományaink ősisége és
egyetemes jelentősége.** (1) Lovas tavaszkö-
szöntő Budafok határában – Hírek: Budafok-Té-
tény. budafokteteny.hu/hir/lovas-tavaszkoszonto-
budafok-hataraban. 2016. máj. 1. – letöltve 2017.
szeptember 9.; (2) T. K. M.: Őseink útján lova-
golnak – rendőr századossal az élen. Tegnap
elhagyták Szaratovot. In: *Magyar Hírlap*, 1995.
július 1., szombat. Krónika, 19. o.; (3) Hóman
Bálint – Szekfű Gyula: *Magyar történet. I. kö-
tet.* Bp., 1935. 66. o.; (4) Németh Gyula: *A hon-
foglaló magyarság kialakulása.* Bp. 1991. 75.
o., Aulis J. Joki, Lw Ss - Die Lehnwörter des

sajonsamojedischen MSFOu (Memoire de la Societé Finno-Ougrienne) 103., 1952. 1–395. 187. Tuba; (5) Lengyel Zoltán: *Magyar névkönyv*. Bp., 1917. 158. o.; Baán Kálmán: *Ósi magyar személynevek*. Bp., 1944. 90. o.; Fehértói Katalin: *Árpád-kori kis személynévtár*. Bp., 1983. 347. o.; (6) Wenzel Gusztáv: *Árpád-kori új okmánytár. 1. kötet*. Bp., 2001. 114. oklevél; (7) Hazaérkeznek a lovasok. In.: *Magyar Hírlap*, 1995. szeptember 13., szerda. Krónika. Hírhasáb. 19. o.; (8) Csitri naplója (könyv) – Diószegi Edina Csilla | Rukkola.hu. https://rukkola.hu/konyvek/116964-csitri_naploja - letöltve 2017. szeptember 9.;

(9) „Kultúrpolitika” és rovásírás – Tudomány – Halmaz.hu. tudomany.halmaz.hu › Társadalom – letöltve 2017. szeptember 9.; (10) Farkas Gyöngyi: „*Virtuti nihil invium*”. Hadik András katonai pályafutása. In: *Mária Terézia hadvezére*. Hadik András Hadtörténelmi Levéltárban őrzött iratainak levéltári segédlete. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Farkas Gyöngyi tanácsos főlevéltáros. Az iratokat fordította dr. Böhm Jakab ny. főlevéltáros. Lektorálta dr. Dóka Klára a történelemtudomány doktora Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok. Sorozatszerkesztő dr. Szijj Jolán. PETIT REAL Könyvkiadó. Bp., 2002

Gyurkovics Hunor rajzai